

Nr 38.

Ankom till riksdagens kansli den 3 mars 1944 kl. 3 em.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till vissa vägbyggnadsarbeten.

(4:e avd.)

I propositionen nr 80 har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för den 11 februari 1944, föreslagit riksdagen att till Vissa vägbyggnadsarbeten å tilllägsstat II till riksstaten för budgetåret 1943/44 å driftbudgeten under sjätte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 15 000 000 kronor.

Med anhållan om ett anslag av 15 000 000 kronor till vägbyggnadsarbeten i syfte att motverka arbetslöshet hava *väg- och vattenbyggnadsstyrelsen* och *statens arbetsmarknadskommission* i skrivelse den 3 februari 1944 anfört bland annat följande.

Under de senaste månaderna har en viss avmattning i den tidigare starka efterfrågan på arbetskraft gjort sig märkbar i vårt land. Detta framgår bland annat av följande uppgifter, hämtade ur statens arbetsmarknadskommissions officiella statistik. Antalet till arbetsförmedlingarna ingivna ansökningar per 100 lediga platser var under december månad 1943 150 mot 129 under november månad samma år och 125 under december månad 1942. Någon uppgift på totala antalet arbetslösa i landet kan kommissionen icke lämna. Antalet till kommissionen rapporterade *hjälp-sökande* arbetslösa var emellertid vid årsskiftet 11 676, vilket innebar en ökning av 4 214 från utgången av november månad och 3 084 från årsskiftet 1942/43. Över hälften av de hjälp-sökande arbetslösa under december månad 1943 hänförde sig till yrkesgrupperna byggnadsverksamhet, trävaruindustri, pappersindustri samt jord- och stenindustri. Under januari månad 1944 har arbetslösheten ytterligare ökats, ehuru några exakta uppgifter därom icke föreligga, och vissa tecken tyda på att en ytterligare ökning är att vänta.

Den ökade arbetslösheten har föranlett kommissionen att hittills igångsätta vägarbeten för en sammanlagd beräknad kostnad av omkring 18,2 miljoner kronor, därav under tiden 1—27 januari för omkring 13,5 miljoner. Dessa beredskapsarbeten hava företrädesvis kommit till stånd inom Väster-norrlands, Värmlands samt Göteborgs och Bohus län.

Under de senaste åren hava anslag till vägnätets förbättring beviljats betydligt mera sparsamt än tidigare. Detta har skett huvudsakligen på grund av det statsfinansiella läget och bristande tillgång till arbetskraft och icke på grund av att ytterligare medel till vägbyggnadsarbeten icke skulle vara erforderliga. Tvärtom har de senare årens inskränkta vägbyggnadsverksamhet medfört att viktiga samt för trafiken och trafiksäkerheten betydelsefulla väg-

förbättringsarbeten fått ställas på framtiden. Ur arbetsmarknadssynpunkt har begränsningen av vägbyggnadsanslagen hitintills icke vållat någon olägenhet. I stället har det med hänsyn till det stora behovet av arbetskraft bland annat för skogsarbete varit nödvändigt att inskränka vägarbetarnas antal. Som ovan anförts har nu läget på arbetsmarknaden förändrats, så att en viss arbetslöshet uppkommit, främst inom de industrigrenar, som basera sin verksamhet på skogens produkter. Härtill kommer att den nyss nämnda knappheten på vägbyggnadsmedel vid tidpunkten för vägväsendets förstatligande medfört, att åtskilliga sådana vägarbetare måst permitteras, som även under krisåren haft konstant sysselsättning inom respektive vägdistrikt vid statsbidragsberättigade arbeten och vid arbeten, som bedrivits helt med distriktens egna medel.

Den rådande ovissheten beträffande utvecklingen på arbetsmarknaden föranleder kommissionen till viss försiktighet med att igångsätta större arbeten i kommissionens regi. Av det ovan sagda framgår, att större beredskapsarbeten påbörjats inom områden med mera omfattande arbetslöshet, i allmänhet förorsakad av exportsvårigheter inom skogsförädlingsindustrierna. Den minskade efterfrågan på arbetskraft för skogsarbete jämte svårigheter för vissa industrier, vilka föranlett permittering av arbetskraft, har emellertid medfört att arbetslöshet av mindre omfattning uppstått på ett relativt stort antal orter. Restriktionerna för byggnadsverksamheten, föranledda av bristande materialtillgång, hava även medfört viss arbetslöshet inom byggnadsfacket, speciellt på tätorterna. Under dessa förhållanden måste det, ur de synpunkter kommissionen har att bevaka, anses betänkligt, att den nuvarande — låt vara till sin omfattning relativt ringa — arbetslösheten ökar i omfattning genom friställande av ett antal vägarbetare, vilka för närvarande ej kunna hänvisas till annat arbete.

Departementschefen har anfört bland annat följande.

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår, har under den senaste tiden framträtt en viss arbetslöshet främst inom industrigrenar, vilkas verksamhet är baserad på skogens produkter, och tecken tyda på, att en ökning av denna arbetslöshet måhända är att vänta. På vissa håll, framför allt där arbetslösheten fått en till visst område koncentrerad större omfattning, har statens arbetsmarknadskommission med anlitande av medel anvisade för arbetsmarknadens reglering igångsatt beredskapsarbeten, huvudsakligen avseende vägbyggnader samt vatten- och avloppsledningsarbeten. För motverkande av den å spridda orter fördelade arbetslöshet av mindre omfattning, som uppstått eller befaras kunna uppkomma inom den närmaste framtiden, har arbetsmarknadskommissionen emellertid funnit mindre lämpligt att igångsätta mera omfattande vägarbeten med anlitande av de reguljära arbetslöshetsorganen. I stället har ifrågasatts, att medel skulle ställas till förfogande för bedrivande av mindre vägbyggnadsföretag i väg- och vattenbyggnadsstyrelsens regi ehuru i samarbete med arbetsmarknadskommissionen och dess lokala organ samt med den förläggning av arbetena och den begränsning av deras omfattning, som bestämmes med hänsyn till arbetslöshetsförhållandena.

För egen del finner jag en sådan anordning lämplig med hänsyn såväl till det inträdda läget på arbetsmarknaden som till vägväsendets intressen.

Med hänsyn till det rådande läget är det önskvärt, att den föreliggande anslagsfrågan av riksdagen göres till föremål för skyndsam behandling. Då det ansetts nödvändigt, att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen erhåller omedelbar tillgång till visst belopp för påbörjande av en del arbeten, har Kungl. Maj:t genom beslut denna dag ställt 1 000 000 kronor till styrelsens

förfogande av femte huvudtitelns reservationsanslag till arbetsmarknadens reglering med skyldighet för styrelsen att, därest särskilt anslag å tilläggsstat beviljas för arbeten av ifrågavarande slag, från detta anslag återbetala det nu anvisade beloppet.

Ej endast ur sysselsättningssynpunkt utan främst med tanke på en framdeles i samband med en ökning av trafiken ånyo inträdande större påfrestning på vägarna kan enligt utskottets mening fog föreligga för vägarbetenas bedrivande i en betydligt mindre återhållsam takt än den som kännetecknat de hittillsvarande krigsåren. Erinras må att stora otillfredsställda vägbehov förelågo vid krigsutbrottet. Inberäknat underhållskostnaderna uppskattades då de kapitalbelopp, som skäligen under närmaste tioårsperiod borde nedläggas på vägväsendet, till 200 000 000 kronor årligen. Mot nämnda efter förkrigspriser beräknade belopp må ställas de å nästkommande budgetårs riksstat upptagna anslagen å cirka 90 000 000 kronor. Sistnämnda i och för sig höga belopp framstår såsom ganska begränsat, om man tager i betraktande önskvärdheten av att så småningom kunna återhämta allt vad som i fråga om byggnads-, förbättrings- och även underhållsarbeten eftersatts under krigsåren.

Utskottet.

I detta sammanhang förtjänar vägbyggnadsverksamhetens statsfinansiella sida uppmärksamhet. De intäkter av automobilskattemedel, som för nästkommande budgetår skulle stå till förfogande för täckning av bland annat ovan nämnda utgifter å cirka 90 000 000 kronor, beräknas uppgå till allenast 31 000 000 kronor. Att märka är vidare ej endast att vad automobilskattemedlens fond beträffar den däri vid krigsutbrottet befintliga, närmast med tanke på önskvärdheten av vägarbetenas ansvällning vid stark arbetslöshet hopsamlade behållningen helt förbrukats utan även att å fonden uppstått en brist, vilken enligt uppgift i statsverkspropositionen vid utgången av nästkommande budgetår måste väntas uppgå till 370 000 000 kronor. Denna brist är avsedd att täckas av framdeles inflytande automobilskattemedel.

Kungl. Maj:ts förslag om omedelbart anvisande av ett reservationsanslag av 15 000 000 kronor till vägbyggnadsarbeten har närmast motiverats som ett led i åtgärderna mot en arbetslöshet, som börjat visa tendens att tilltaga. På grund härav synes anledning till erinran icke förefinnas mot att anslaget såsom föreslagits anvisas utan avräkning mot automobilskattemedlen.

Vad som i propositionen anförts om att viktiga samt för trafiken och trafiksäkerheten betydelsefulla vägförbättringsarbeten fått uppskjutas bestyrker utskottets ovan uttalade uppfattning om önskvärdheten även ur trafiksynpunkt av en livligare vägbyggnadsverksamhet.

Utskottet tillstyrker alltså Kungl. Maj:ts förslag. Vid avvägningen mellan sysselsättnings- och trafiksynpunkter bör enligt utskottets mening särskilt uppmärksammas lämpligheten av att arbete beredes den personal inom vägväsendet — häri inbegripna vägarbetare, förmän m. fl. — som måst permitteras eller avskedas. I sådant syfte synes också arbetenas spridning över

olika landsdelar och till mindre företag, såsom smärre vägförbättrings-
arbeten, vägrätningar, dikesrensningar o. s. v., vara önskvärd. Utskottet för-
utsätter vidare, att arbetena skola kunna igångsättas utan alltför stor omgång.

Med åberopande av vad utskottet sålunda anfört hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Vissa vägbyggnadsarbeten* å tilläggsstat
II till riksstaten för budgetåret 1943/44 å driftbudgeten under
sjätte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 15 000 000
kronor.

Stockholm den 3 mars 1944.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit

från första kammaren: herrar *Johan Bernhard Johansson, Oscar Olsson, Bäck-
ström, Bäcklund, Heiding, Karl Andersson, Gustaf Karlsson, Boman, Berling, Gustav
Emil Andersson, Gunnar Andersson* och *Andrén*; samt

från andra kammaren: herrar *Eriksson* i Stockholm, *Svensson* i Grönvik,
Andersson i Prästbol, *Persson* i Falla, *Persson* i Tidaholm. *Olsson* i Kullenbergs-
torp, *Wallentheim, Nilsson* i Steneberg, *Staxäng, Lindholm, Åkerström* och *Hoppe*.
